

Η γραφική Βαρβίτσα, αμφιθεατρικά
χτισμένη στις κατάφυτες δυτικές
πλαγιές του Πάρνωννα, σε υψόμετρο
1200 μέτρων.

ΒΑΡΒΙΤΣΑ

ΣΤΙΣ ΠΛΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΝΩΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ : **ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ**
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : **ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ**

Οι τελευταίες αναμνήσεις από τον Πάρωνα ήταν θλιβερές. Προέρχονταν από τμήματα του βουνού, που είχαν παραδοθεί στις φλόγες τον μοιραίο Αύγουστο του 2007. Τρία χρόνια νωρίτερα, ωστόσο, το φθινόπωρο του 2004, είχαμε την ευτυχία να γνωρίσουμε μερικά από τα ωραιότερα τοπία και μονοπάτια του υπέροχου βουνού, πανέμορφου τότε και υγιέστατου. Συνδοιπόρους σ' αυτές τις περιπλανήσεις είχαμε, άλλοτε τον καλό φίλο **Αντώνη Παπανικολάου** από τον ξενώνα «**Σχολαρχείο**» στα Τζίντζινα και άλλοτε τον ηλικιωμένο ορειβάτη **Γιάννη Σπυρίδη**, τον αείμνηστο και κοσμαγάπητο «**Δάσκαλο**».

Μετά την καταστροφή του 2007 σχεδόν αποφεύγαμε να επιστρέψουμε στον Πάρωνα. Ο οδυνηρός χαμός του αγαπημένου μας «Δάσκαλου» αφ' ενός και η εικόνα του βαρειά λαβωμένου βουνού αφ' ετέρου μας ωθούσαν, υποσυνείδητα σχεδόν, να αναβάλλουμε κάποια αναμνηστική επίσκεψη στην περιοχή. Ως τη στιγμή που μια φωνή στο τηλέφωνο από τις δυτικές πλαγιές του Πάρωνα, μας προσκάλεσε ευγενικά να επισκεφθούμε και πάλι αυτό τον ωραίο τόπο. Ήταν ο **Τάκης Μιχαλακάκος** από τον οι-

Πετρόκτιστη σκεπαστή βρύση στην είσοδο της Βαρβίτσας, με δροσερό νερό.

κισμό της **Βαρβίτσας**. Ο άνθρωπος, που εκτός από την ιδιότητα του οδοντογιατρού στη Σπάρτη, είναι και ο δημιουργός των ορεινών ξενώνων «**Μετερίζι**».

- *Υπήρχε κάποιος ισχυρός λόγος ν' ασχοληθείς μ' ένα αντικείμενο τόσο διαφορετικό από την κύρια ασχολία σου; ρωτάω τον Τάκη.*

- *Ναι, το πατρικό μου ήταν δίπλα από τον ναό του Αγ. Δημητρίου στη Βαρβίτσα. Αυτή την εικόνα θυμάμαι από τα πρώτα χρόνια της ζωής μου. Ήταν μια ισχυρή συναισθηματική σύνδεση με την γενέτειρά μου, που εκδηλώθηκε τελικά με τη δημιουργία αυτού του ξενώνα.*

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΒΑΡΒΙΤΣΑ

Φτάνουμε νύχτα στη Βαρβίτσα. Ωστόσο, ακόμα και στο αμυδρό φως των αστεριών, η εικόνα που αντικρύζουμε από το μπαλκόνι του ξενώνα είναι μεγαλόπρεπη. Και πώς, βέβαια, να μην είναι! Το σκούρο περιγράμ-

μα της κορυφογραμμής του **Ταΰγετου** κυριαρχεί καταλυτικά απέναντί μας σ' όλο το εύρος του Δ-ΝΔ ορίζοντα. Στο φως της μέρας αποκαλύπτονται όλες οι λεπτομέρειες του αγέρωχου βουνού, από τις βόρειες χαμηλές λοφοπλαγιές ως το ύψιστο σημείο, την οξυγώνια πυραμίδα του **Αη-Λια**, στα 2.404 μέτρα.

Ο οικισμός της Βαρβίτσας στον Δήμο **Οινούντος Λακωνίας** είναι χτισμένος στις δυτικές πλαγιές του Πάρωνα και συγκεκριμένα στο ύψωμα «**Μετερζί**». Ήταν λοιπόν πολύ εύστοχη η επιλογή της ονομασίας «**ΜΕΤΕΡΙ-ΖΙ**» του καταλύματος, που συμβολίζει το οχυρό, το ορμητήριο για τις εξορμήσεις στο βουνό του Πάρωνα και την γύρω περιοχή.

Μετά από έναν θαυμάσιο ύπνο κι ένα εξίσου υπέροχο πρωινό, ξεκινάμε να γνωρίσουμε τις ιδιαιτερότητες του τόπου. Και πρώτα ένα καφεδάκι ελληνικό στην πλατεία, σε απόσταση 300 μέτρων απ' τον ξενώνα. Ωραία η πλακόστρωτη πλατεία με ευρύτατη θέα, μεγάλα πλατάνια, καφενεία και ταβερνάκια αραιδιασμένα στη σειρά. Κάποια πετρόχτιστα σπίτια θυμίζουν το αρχιτεκτονικό παρελθόν του τόπου. Σε περίοπτη θέση δεσπόζει ο μαρμάρινος ανδριάντας του **καπετάν - Ζαχαριά του Μπαρμπιτσιώτη**, που έζησε από το **1759** ως το **1804**.

Στη διάρκεια της βραχύχρονης ζωής του ο καπετάν Ζαχαριάς έγινε θρυλικός στο Μοριά, όχι μόνον για τα πάμπολλα ανδραγαθήματά του κατά των Τούρκων αλλά και για τα σπάνια φυσικά προσόντα και αρετές του. Κατά την περιγραφή του **Α. Κοντάκη**, πρόκριτου του Αγ. Πέτρου Κυνουρίας, «ο καπετάν Ζαχαριάς ήτο ταχύπους, είχε εύστροφον σώμα, ανάστημα μέτριον, μέσην λιανήν, πρόσωπον στρογγυλόν και έμμορφον, ομμάτια μαύρα και εις το δεξιόν οφρύνδιον μίαν λαβοματιάν, η οποία του έκαμεν μεγάλην ωραιότητα. Είχε φωνήν μεγάλην, γλυκείαν και βροντώδη, είχε πνεύμα οξύτατον... Ποτέ δεν ηθέλησε να θησαυρίση ούτε να βαστά οβολόν». Ο Ζαχαριάς όμως δεν ήταν μονάχα ένας πρωτοκλέφτης με σπάνια προσόντα και παλικάριά που έδρασε σε όλο το Μοριά. Είχε βαθύτερους εθνι-

κούς σκοπούς. Ήταν ο μεγάλος πρόδρομος του 21, γιατί προετοίμαζε και σχεδίαζε τον γενικό ξεσηκωμό του σκλαβωμένου ελληνικού λαού, δηλαδή αυτό που έκανε το 1821 ο μαθητής του Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

50 μέτρα πάνω από την κεντρική πλατεία βρίσκεται μια μικρότερη. Εδώ κυρίαρχοι είναι οι ναοί του πολιούχου **Αγ. Δημητρίου**, ο παλιότερος μικρός και ο νεότερος μεγαλόπρεπος. Σπάνια έχω δει να συνυπάρχουν το ένα πλάι στο άλλο, με τόση αρμονία αλλά και με τόσες διαφορές, δύο μνημεία της Ορθοδοξίας αφιε-

Ο μαρμάρινος ανδριάντας ενός μεγάλου ήρωα υποδέχεται στην πλατεία της Βαρβίτσας τον επισκέπτη. Είναι ο περίφημος οπλαρχηγός καπετάν - Ζαχαρίας ο Μπαρμπιτσιώτης, με πάμπολλα ανδραγαθήματα κατά των τούρκων από το 1759 ως το 1804.

Από την λευκή μαρμαρόπετρα του Πάρνωννα είναι κατασκευασμένη η τοικοποιία και ο εκπληκτικός τρούλος του ναού. (επάνω)

Άγιος Δημήτριος. Τμήμα του παλιού ναΐσκου και ο λαμπρός μεταγενέστερος. (κάτω)

Εσωτερικό του παλιού ναού του Αγ. Δημητρίου, κατάγραφο από τοιχογραφίες καλής τέχνης και ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης. (δεξιά)

ρωμένα στον ίδιο άγιο, που τα χωρίζουν κατασκευαστικά δύο αιώνες.

Μικρός ναΐσκος ο πρώτος, χτισμένος με την ταπεινή του αργολιθοδομή από ντόπια πέτρα. Η μοναδική «πολυτελής» πέτρα είναι η εντοιχισμένη μαρμαρόπετρα πάνω από την είσοδο, που αναγράφει την ημερομηνία οικοδόμησης του ναού, στις **23 Μαρτίου του 1715**. Ο ναΐσκος αυτός ήταν εξέλιξη της πρώτης εκκλησούλας του χωριού, που χτίστηκε ταυτόχρονα με την εγκατάσταση των κατοίκων σ' αυτή την τοποθεσία, γύρω στο **1650-1680**. Παρεμπιπτόντως αναφέρουμε, ότι η πιο παλιά γραπτή μαρτυρία για την Βαρβίτσα προέρχεται από τις απογραφές των Βενετών στα **1688, 1691 και 1692**.

Μετά το κτίσιμο ακολούθησε η αγιογράφηση του ναού. 300 σχεδόν χρόνια μετά οι περισσότερες τοιχογραφίες διατηρούνται σε ικανοποιητική κατάσταση, είναι καλής τεχνικής και καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των εσωτερικών τοίχων του ναού. Αυτούσιο επίσης διατηρείται το πλακόστρωτο δάπεδο με μεγάλες πλάκες, σε μία από τις οποίες, μπροστά στην είσοδο, είναι ανάγλυφος ο δικέφαλος αετός. Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο, λιτό, με αρκετές φθορές.

Δείγμα λαμπρής κατασκευαστικής τεχνικής είναι ο εκπληκτικός μεταγενέστερος ναός του Αγ. Δημητρίου, μερικά μέτρα μακρύτερα από τον παλιό. Δεν θυμάμαι να έχω ξαναδεί ορθόδοξο ναό στην Ελλάδα, η τοικοποιία του οποίου να αποτελείται εξ ολοκλήρου από λαξευμένη ορθογώνια μαρμαρόπετρα.

Το λευκό αυτό μάρμαρο προέρχεται στο σύνολό του από τα λατομεία του Πάρνωννα, πίσω από τον λόφο του Αγ. Θεοδώρου, μερικά χιλιόμετρα ΒΑ του χωριού. Ας δούμε όμως τι αναφέρει σχετικά ο **Πότης Ρουμελιώτης** στο βιβλίο του «**Η ΜΠΑΡΜΠΙΤΣΑ ΚΑΙ Η ΣΚΟΥΡΑ ΤΗΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ**», ΑΘΗΝΑ 1983.

«Για τη μεταφορά των μαρμάρων, πρώτα κατασκευάστηκε ο απαραίτητος καρδόδρομος, μήκους αρκετών χιλιομέτρων, με την προσωπική εργασία των κατοίκων.

Κατόπιν έφεραν τετράτορξα κάρα από την Τρίπολη, που μετέφεραν τα μεγάλα κομμάτια μαρμάρων. Τα μικρά κομμάτια τα μετέφεραν οι Μπαρμπιτσιώτες με τα ζώα τους. Η εξόρυξη και κατεργασία των μαρμάρων έγινε από ειδικούς και έμπειρους λατόμους – μαρμαράδες, από το Καστρί της Κυνουρίας. Από το Καστρί προερχόταν επίσης ο πρωτομάστορας και αρ-

Η υψηλότερη κορυφή «Κρόνιο» ή «Μεγάλη Τούρλα» στον Πάρνωνα, με υψόμετρο 1935 μέτρα, δεσπόζει απέναντι από τον λόφο του Αγίου Θεοδώρου.

χιτέκτων που σχεδίασε την εκκλησία. Λεγότανε Λαμπήρης».

Το εσωτερικό του ναού είναι λιτό, απουσιάζουν οι τοιχογραφίες. Υπάρχουν όμως ωραίες φορητές εικόνες, αφιερώματα των κατοίκων, οι περισσότερες από τα μέσα της δεκαετίας του 1930. Πολύ σημαντικό επίσης είναι το τέμπλο, κατασκευασμένο ολόκληρο από απόφιο μάραρο σκαλιστό. Η ανέγερση του ναού διήρκεσε **16 χρόνια**, από το **1919** ως το **1935**, και υπήρξε πολυδάπανη. Καλύφθηκε κυρίως από δωρεές των ντόπιων αλλά και ομογενών της Αμερικής. Είναι πολλοί οι ξενιτεμένοι Βαρβιτσιώτες. Το κύριο μεταναστευτικό ρεύμα εκδηλώθηκε γύρω στα **1880**, με χώρες προορισμού τη Ρωσία και την Β. Αμερική, ενώ μετά τον πόλεμο προστέθηκαν ο Καναδάς, η Αυστραλία και άλλες χώρες. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στην εικοσαετία 1950-1970 μετανάστευσαν σε ΗΠΑ και Καναδά περισσότεροι από 750.

Ένας άλλος οικισμός, με τον οποίο συνδέεται άμεσα η ορεινή Βαρβίτσα, είναι η πεδινή **Σκούρα** στον Λακωνικό κάμπο, 11 χιλιόμετρα νότια της Σπάρτης.

Εκεί εγκαταστάθηκαν από το 1827 ως το 1830 οι οικογένειες των Βαρβιτσιωτών και δημιούρ-

Γύρω αλλά και ψηλότερα από την Βαρβίτσα οι εξοχές είναι κατάφυτες με υπέροχες καστανιές.

γησαν ένα δεύτερο σπιτικό. Σ' αυτό το σπιτικό καλλιεργούσαν τα κτήματα και τις ελιές τους και κυρίως διέμεναν τους χειμώνες, που στην ορεινή Βαρβίτσα ήταν τραχείς. Από τότε λοιπόν ξεκίνησε η ιδιόρρυθμη διπλοκατοίκηση που εξακολουθεί και σήμερα. Άμεση συνέπειά της για την Βαρβίτσα είναι, ότι τους χειμώνες σχεδόν ερημώνει το χωριό, κλείνουν ακόμη και τα καταστήματα της πλατείας.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΙΣ ΕΞΟΧΕΣ

Με ξεναγό μας τον **Πέτρο Φουντά**, κτηνοτρόφο στην Βαρβίτσα, ξεκινάμε μια κυκλική διαδρομή στις εξοχές του οικισμού. Έχουμε ως αφετηρία τον ξενώνα **ΜΕΤΕΡΙΖΙ**. Στρίβουμε αριστερά (Β) σε χωματόδρομο, που διασχίζει κτήματα με υπέροχες καστανιές.

- *Η φετινή χρονιά είναι ιδιαίτερα εννοϊκή για τις καστανιές, παρατηρεί ο Πέτρος. Είναι κάτι που διαπιστώνουμε αμέσως από το πλήθος των καρπών πάνω στα κλαδιά.*

1,3 χλμ. μετά φτάνουμε σε ωραίο χώρο αναψυχής, με πλακόστρωτο δάπεδο και πεζούλα. Είναι η **Βρύση του Βαμμένου**, μια πηγή με καταπληκτικό νερό. Συνεχίζουμε την περιοδεία μας μέσα σε θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον και στα 3,2 χλμ. φτάνουμε στις εγκαταστάσεις της γεώτρησης, που κατά ένα μέρος υδρεύει το χωριό. Λίγο αργότερα ο δρόμος περνάει μέσα από όμορφο δάσος από έλατα και πεύκα. Στα 5 χλμ. συναντάμε την δεύτερη γεώτρηση με δεξαμενή ύδρευσης. Η σύντομη κυκλική περιήγησή μας τελειώνει, μπαίνουμε στα πρώτα σπίτια, στο υψηλότερο σημείο του χωριού. Εδώ σώζονται ακόμη τα ερείπια του αρχοντικού του εγγονού του **Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη**.

Μικρή στάση σ' ένα μαγέρεκο της πλατείας, στη σκιά των πλατανιών. Είναι τόσο ευχάριστο να καθόμαστε στο ύπαιθρο, με δροσερό αεράκι και θέα τον Ταΰγετο. Εξίσου νόστιμα είναι τα πιάτα που μας σερβίρουν, κοτόπουλο στο φούρνο, γίδα βραστή και ντόπιο κατσικίσιο τυρί. Το λάδι είναι άφθονο στην ντοματοσαλάτα και εξαιρετης ποιότητας. Βρισκόμαστε στην Λακωνία.

Με ήλιο ευχάριστα ζεστό ξεκινάμε την δεύτερη περιήγησή μας προς το εκκλησάκι του **Αγ. Θεοδώρου**. Από την πλατεία παίρνουμε κατεύ-

θυνση ΝΑ προς Βαμβακού, στη συνέχεια ακολουθούμε τις αλλεπάλληλες πινακίδες που μας οδηγούν ανηφορικά έξω απ' το χωριό. Πολύ γρήγορα ο δρόμος διασχίζει πλαγιές κατάφυτες από ωραιότερες καστανιές. Μας συντροφεύει ένας θαυμάσιος καιρός, με κύριο χαρακτηριστικό τα θεαματικά σύννεφα που τρέχουν στον ουρανό. Καθώς κερδίζουμε υψόμετρο, αρχίζουμε σταδιακά να συναντάμε τα πρώτα κεδράκια του είδους *Juniperus drupacae*. Είναι αυτό το περίφημο κέδρο, που για πρώτη φορά είχαμε γνωρίσει στις πλαγιές του Πάρωνα, στις πεζοπορίες μας με τον Γιάννη Σπυρίδη. Ο αξέχαστος Δάσκαλος μας είχε πει τότε, ότι το κέδρο αυτό φύεται κυρίως στον Πάρωνα και, σε πολύ μικρότερους αριθμούς στον Ταΰγετο, ενώ είναι άγνωστο σε άλλα βουνά της Ελλάδας. Τότε το είχαμε θεωρήσει υπερβολικό, ώσπου μας το επιβεβαίωσε κι ένας ειδικός, ο Δασάρχης Σπάρτης **Κώστας Γιαννακόπουλος** (ΕΛΛ. ΠΑΝΟΡΑΜΑ, τεύχος 42, 2004)

Πάνω από την Βαρβίτσα, στη διαδρομή προς τον λόφο του Αγ. Θεοδώρου, εμφανίζονται αρκετά κέδρα της περίφημης ποικιλίας *Juniperus drupacae*.

Απέναντί μας δεσπόζει ο ορεινός όγκος του Πάρωνα, με την γυμνή, ομαλή κορυφή του, το **Κρόνιο** ή **Μεγάλη Τούφλα**, που με υψόμετρο 1935 μέτρα, είναι η ψηλότερη του βουνού. Με την αύξηση του υψόμετρου πληθαίνουν τα κέδρα και μεγαλώνουν. Αποκτούν αυτό το τριγωνικό σχήμα που τα διαφοροποιεί απόλυτα από τα υπόλοιπα είδη κέδρων.

Στα 4,7 χλμ. συναντάμε διακλάδωση και συνεχίζουμε αριστερά. 300 μέτρα μετά, **5 χλμ.** συνολικά από την πλατεία του χωριού, φτάνουμε στην κορυφή του λόφου, στο πέτρινο ξωκκλήσι του Αγ. Θεοδώρου. Από υψόμετρο **1300** μέτρων αγναντεύουμε τα πάντα. Η θέα είναι περιμετρική και ανεμπόδιση σ' όλο τον ορίζοντα. Γύρω μας προβάλλουν αμέτρητες κορυφές της Πελοποννήσου από τις πιο κοντινές ως τις πιο απόμακρες. Το αεράκι είναι δροσερό, σχεδόν ψυχρό, μιας και ο λόφος είναι απόλυτα εκτεθειμένος στο Βορρά.

Επιστρέφουμε στη Βαρβίτσα. Στα **3,6 χλμ.** από τον λόφο συναντάμε αριστερή διακλάδωση προς την **Βρύση Μεντόνη**. Μετά από μερικά λεπτά την ανακαλύπτουμε μέσα σε μια αθέατη ρεματιά, κάτω από ένα γέριζο πλατάνι. Ωραία βρύση, καλοχτισμένη με ντόπια πέτρα, με ια-

νοποιητική ροή ενός εξαιρετικού και πολύ κρύου νερού. Δίπλα στη βρύση υπάρχει πεζουλάκι και πέτρινο τραπέζι με μεγάλη σχιστόπλακα. Για λίγη ώρα χαλαρώνουμε στη δροσιά και την ηρεμία αυτού του ωραίου τόπου. Ύστερα παίρνουμε τον δρόμο επιστροφής για το χωριό. Η απόσταση της Βρύσης Μεντόνη από την πλατεία της Βαρβίτσας είναι **3,1 χλμ.** ακριβώς.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε τον **Τάκη Μιχαλακάκο** και την **Μάρθα** για τη θερμή τους φιλοξενία και τη συνολική βοήθεια στη δημιουργία του άρθρου.

Τον κτηνοτρόφο και τυροκόμο από την Βαρβίτσα **Πέτρο Φουντά** για τις ξεναγήσεις και τα δώρα του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πότη Γ. Ρουμελιώτη, «**Η ΜΠΑΡΜΠΤΣΑ ΚΑΙ Η ΣΚΟΥΡΑ ΤΗΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ**», ΑΘΗΝΑ 1983.

Στον λόφο του Αγ. Θεοδώρου. (κάτω)

Βρύση Μεντόνη. Ειδυλλιακός τόπος και θαυμάσιο νερό.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πολλά και σημαντικά μπορεί να κάνει κανείς στην Βαρβίτσα και στην γύρω περιοχή.

Στην Βαρβίτσα μπορούμε να ξεναγηθούμε σε κτηνοτροφική μονάδα και να παρακολουθήσουμε την παρασκευή τυριού. Είχαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε, ότι τα τυριά της περιοχής είναι εξαιρετικά. Μπορούμε επίσης, μετά από συνενόηση να παρακολουθήσουμε την παρασκευή χωριάτικου ψωμιού και το ψήσιμο στον ξυλόφουρνο ή να συμμετάσχουμε στην συγκομιδή κασάνων και καρυδιών.

Στις δραστηριότητες μπορούμε να αναφέρουμε τις πεζοπορικές διαδρομές στα μονοπάτια του Πάρωνα, την ποδηλασία βουνού και διαδρομές σε δασικούς δρόμους με 4X4. Επίσης επισκέψεις στα άπυρρολα ιστορικά και παραδοσιακά χωριά της περιοχής και ανάμεσά τους τις **Καρές, Βαμβακού, Τσίντζινα, Καστάνιτσα, Κοσμά**. Αξίζουν από κάθε άποψη οι προσκνηματικές επισκέψεις στις περίφημες Μονές **Αγ. Αναργύρων, Μαλεβής** και **Έλωνας**, καθώς και η ανακάλυψη της αθέατης, μυσερειωμένης και σπηλαιώδους **Μονής της Αγ. Κυριακής**.

Κι αν κάποιος δεν θέλει να στερηθεί τις χάρες και τα θέλητρα της πόλης, υπάρχουν σε ίση σχεδόν απόσταση οι ιστορικές πόλεις της **Τρίπολης** και της **Σπάρτης**.

**Ωραία κάστανα
«Μπαρμπιτσιώτικα».**

**Δοκιμάζοντας τα καταπληκτικά
τυριά του Πέτρου Φουντά.**

i πληροφορίες

Τμήμα από τον χάρτη Πάρνωνας 1 : 50 000 των εκδόσεων Ανάβαση.

ΔΙΑΜΟΝΗ:

«ΜΕΤΕΡΙΖΙ», Βαρβίτσα Λακωνίας,
τηλ. 27310-95100, 6972922250.

ΕΣΤΙΑΣΗ:

Στις ταβερνούλες της πλατείας. Κατά την χειμερινή περίοδο στις πολλές και καλές ταβέρνες των διπλανών **Καρυών (6 χλμ)**.

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

ΤΡΙΠΟΛΗ: 42 χλμ,
ΣΠΑΡΤΗ: 40 χλμ, ΑΘΗΝΑ: 200 χλμ,
ΟΔΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ-
ΣΠΑΡΤΗΣ: 16,5 χλμ.

ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Εξαιρετικό τυρί φέτα, κίτρινο και κεφαλοτύρι: **Πέτρος Φουντάς:**

τηλ. 6944-571905.

Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο σε ανταγωνιστικές τιμές, **Τάκης Μιχαλακάκος,**
τηλ. 27310-95100, 6972-922250.